

Bu kitabın her hakkı Arı Yayınlarına aittir. İçindeki şekil, yazı, resim ve grafiklerin Yayınevinin izni olmaksızın elektronik, mekanik, fotokopi ya da herhangi bir kayıt sistemi ile çoğaltılması, yayımlanması ve depolanması yasaktır.

5

Türkçeden
artık
sıkılmıyorum.

Sözcükleri
artık
doğru yazıyorum.

Türkçeyi artık
daha kolay
anlıyorum.

Artık
az yazarak çok soru
çözüyorum.

Türkçeden
artık
korkmuyorum.

Artık
daha fazla
sözcük öğreniyorum.

Türkçeyi
artık
çok seviyorum.

Türkçe dersinde
artık
eğleniyorum.

YAZAR

Mustafa AYGÜN

GÖRSEL YÖNETMEN

İhsan SONDOĞAN

GRAFİK-TASARIM

Seren ÖNBAY - Meltem YÜKSEL

BASIM YERİ

İhlas Gazetecilik A.Ş. (0212 454 30 00)

ARI

Osmangazi Mah. Gazi Cad. No:1 Kıraç - Esenyurt/İSTANBUL
Tel: 0212 879 20 60 - Faks: 0212 879 20 70 - www.ariyayin.com
info@ariyayin.com -   /ariyayin

İSTİKLAL MARŞI

Korkma! Sönmez bu şafaklarda yüzen al sancak,
Sönmeden yurdumun üstünde tüten en son ocak.
O benim milletimin yıldızıdır, parlayacak;
O benimdir, o benim milletimindir ancak.

Çatma, kurban olayım, çehreni ey nazlı hilal!
Kahraman ırkıma bir gül; ne bu şiddet, bu celal?
Sana olmaz dökülen kanlarımız sonra helal...
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Ben ezelden beridir hür yaşadım, hür yaşarım,
Hangi çılgın bana zincir vuracakmış? Şaşarım.
Kükremiş sel gibiyim, bendimi çiğner, aşarım,
Yırtarım dağları, enginlere sığmam, taşarım.

Garbin afakını sarmışsa çelik zırhlı duvar,
Benim iman dolu göğsüm gibi serhaddim var.
Ulusun, korkma! Nasıl böyle bir imanı boğar,
"Medeniyet" dediğin tek dişi kalmış canavar?

Arkadaş! Yurduma alçakları uğratma sakın,
Siper et gövdeni, dursun bu hayâsızca akın.
Doğacaktır sana vadettiği günler Hakk'ın,
Kim bilir, belki yarın belki yarından da yakın.

Bastığın yerleri "toprak" diyerek geçme, tanı,
Düşün altındaki binlerce kefensiz yatanı.
Sen şehit oğlusun, incitme, yazıktır atanı,
Verme, dünyaları alsan da bu cennet vatanı.

Kim bu cennet vatanın uğruna olmaz ki feda?
Şüheda fışkıracak, toprağı sıksan şüheda.
Canı, cananı, bütün varımı alsın da Hüda,
Etmesin tek vatanımdan beni dünyada cüda.

Ruhumun senden İlahî, şudur ancak emeli:
Değmesin mabedimin göğsüne namahrem eli.
Bu ezanlar, ki şehadetleri dinin temeli,
Ebedî, yurdumun üstünde benim inlemeli.

O zaman vecdile bin secde eder, varsa taşım,
Her cerihamdan, İlahî, boşanıp kanlı yaşım,
Fışkırır ruhumücerret gibi yerden naaşım,
O zaman yükselerek arşa değer belki başım.

Dalgalar sen de şafaklar gibi ey şanlı hilal!
Olsun artık dökülen kanlarımın hepsi helal.
Ebediyen sana yok, ırkıma yok izmihlal.
Hakkıdır, hür yaşamış bayrağımın hürriyet;
Hakkıdır, Hakk'a tapan milletimin istiklal.

Mehmet Âkif ERSOY

İÇİNDEKİLER

1. BÖLÜM: Söz Varlığı	4
a. Sözcükte Anlam	5-16
b. Sözcükler Arası Anlam İlişkileri	17-28
c. Söz Grupları	29-40
2. BÖLÜM: Cümlede Anlam	41-62
3. BÖLÜM: Dil Yapıları	63
a. İsimler	65-72
b. İsmi Niteleyen ya da Belirten Sözcükler	73-80
c. İsmi Yerini Tutan Sözcükler	81-86
d. Geçiş ve Bağlantı İfadeleri	87-90
4. BÖLÜM: Metinde Anlam	91-150
5. BÖLÜM: Sözel Mantık ve Muhakeme	151-164
6. BÖLÜM: Yazım Kuralları	165-182
7. BÖLÜM: Noktalama İşaretleri	183-204
8. BÖLÜM: Söz Sanatları	205-210
9. BÖLÜM: Metin Türleri	211-218
10. BÖLÜM: Görsel Okuma, Grafik ve Tablo Yorumlama	219-252
Cevap Anahtarı	256

Sevgili Öğrenciler,

Kitabımızı hazırlarken **"İyi bir kaynak kitapta neler olmalı?"** sorusunu sorarak işe başladık. Bu soruyu yılların tecrübesiyle cevaplandırdık. Elinizde tuttuğunuz Türkçe Defterim adlı eser, işte tam da bu sorunun cevabıdır.

Bir **"öğretmen hassasiyetiyle"** hazırlanmış eserimizde güncel, kaliteli, odak noktaya hedeflenmiş, teknolojiye ve yeni nesle ayak uydurabilen cümleler bulacaksınız.

Bir dersi anlamamız ve kavramamız için size neler gerekir?

1. Konu anlatımı
2. Konu etkinliği
3. Konu testi

İşte sizlere **üçü bir arada** bir eser sunuyoruz.

Önce konu anlatımlarıyla konuyu öğrenecek, kısa notlarla konudaki dikkat edilecek noktaları hatırlayacaksınız. Daha sonra, öğrendiklerinizi kısa bellekten uzun belleğe aktarmak için pekiştirme etkinlikleri yapacaksınız. En sonunda da ne kadar öğrendiğinizi testlerle ölçeceksiniz.

Türkçe dersinin hedefleri; okuyabilen, eleştiren, yorumlayan, okuduğunu anlayan, anladığını çözümlen bireyler yetiştirmektir. Bu hedeflere, bu kaynakla çok daha kolay ulaşacaksınız.

Bu çalışmamız, yüz yüze ve canlı derslerinizde elinizden düşürmeyeceğiniz **"olmazsa olmaz"** bir kaynak olacaktır.

Hepinize başarılar dileriz.

Mustafa AYGÜN
(Eğitimci - Yazar)

konu

1

SÖZ VARLIĞI

SÖZCÜKTE ANLAM

Sözcük:

» İnsanlar arasındaki iletişimi sağlayan dilin anlamlı en küçük parçasına **sözcük (kelime)** denir. Sözcükler herhangi bir varlığı, kavramı ya da eylemi karşılayabilir.

1. Gerçek Anlam

» Sözcüğün, sözlükteki ilk anlamına ve bu anlamdan tamamen uzaklaşmadan kazandığı yeni anlamlara **gerçek anlam** denir.

ÖRNEK

- Yeni aldıkları evin salonu oldukça **geniştir**.
- » “**Geniş**” sözcüğünün akla gelen ilk anlamı “**eni çok olan, enli**”dir.

2. Mecaz Anlam

» Bir sözcüğün, gerçek anlamından tamamen uzaklaşarak cümle içinde kazandığı yeni anlama **mecaz anlam** denir.

ÖRNEK

- Tayyar, küçük şeyleri problem etmeyen **geniş** bir adamdır.
- » “**Geniş**” sözcüğü gerçek anlamından tamamen uzaklaşmış ve “**kolay kolay tasalanmayan, hoşgörülü, rahat**” anlamında kullanılmıştır.

ETKİNLİK - 1

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcüklerin anlam özelliklerini yay ayraç içindeki boşluğa yazınız.

1. Mutfaktan mis gibi yemek kokuları geliyordu. (.....)
2. Gerginlik artınca kavga kokuları gelmeye başladı. (.....)
3. Bu ağır sözleri kolay kolay kimse kaldıramaz. (.....)
4. Taşınırken ağır eşyaları en sona bıraktılar. (.....)
5. Hamur sert olduğu için hamura şekil veremiyordu. (.....)
6. Sert bir ses tonuyla beni uyardı. (.....)
7. Tepede sivri bir kaya vardır. (.....)
8. Toplantıdaki sivri sözleri herkesi kızdırdı. (.....)

Bir sözcüğün birden fazla gerçek anlamı olabilir. Bu da dilimizin zenginliğini gösterir.

Yıkma:

1. Kurulu bir şeyi parçalamak.
2. Bir yana eğmek.

Mecaz anlamlı sözcükler Türk Dil Kurumuna ait olan sözlükte veya <https://sozluk.gov.tr> web sitesinde “**mec.**” ya da “**mecaz**” olarak ayrıca belirtilir.

Notlarım

Bir sözcük, birden fazla alanda terim olabilir.

- Sözcüğün **kökü** → Türkçe
- 9'un **kökü** → matematik
- Bitkinin **kökü** → fen bilimleri

Bir sözcüğün terim olup olmadığı kullanıldığı cümleye göre değişir.

- **Açı** konusu işledik. (Terim anlam)
- Olaya bir de bu **açı**dan bak. (Terim anlamda değil.)

Notlarım

ETKİNLİK - 2

Sözcükleri hem gerçek hem de mecaz anlama gelecek şekilde birer cümlede kullanınız.

- **Kır(mak)**

Gerçek anlam:

Mecaz anlam:

- **Boş**

Gerçek anlam:

Mecaz anlam:

3. Terim Anlam

» Bir bilim, sanat, meslek dalıyla veya bir konu ile ilgili özel ve belirli bir kavramı karşılayan sözcüklere **terim anlam** denir.

ÖRNEK

- Sol anahtarı, müzik eğitiminin temel taşlarından.
- » “Sol anahtarı” müzik eğitimi için kullanılan bir terimdir.

ETKİNLİK - 3

Aşağıdaki cümlelerde terim anlamlı sözcükleri bularak karşlarına yazınız.

1. Mikroskop sayesinde konuyu çok iyi anladım. →
2. Son sahnede salondan alkış tufanı koptu. →
3. Güverteye çıkıp doğanın eşsiz güzelliğine bakıyordu. →
4. Pandemi yüzünden herkes çok tedirgindi. →
5. Yarın yapılacak duruşma 21 Mart'a ertelenmişti. →

ETKİNLİK - 4

Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili terimleri ilgili alana yazınız.

1. Öğretmenimiz elini kaldırmadan tahtaya doğru çizdi.
2. Antrenman sonrası protein ağırlıklı beslenmeliyiz.
3. KONSERE başlamadan önce sazına akort vermesi gerekiyordu.
4. Serum takılı elini tutarak derin bir nefes aldı.
5. Pası atan oyuncu zamanlamayı iyi ayarladığında ofsayt olmaz.
6. Çok beğendiğim notaları tek tek işaretledim.
7. Bu dersimizde çarpma işleminin özelliklerini öğreneceğiz.
8. Solunum sesleri stetoskopa dinlenir.
9. “En büyük bayram bu bayram!” nakaratına ritim tutarak katılıyorlardı.

Spor

Matematik

Müzik

Sağlık

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

.....
.....
.....
.....

ETKİNLİK - 5

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükler gerçek anlamdaysa “G”, mecaz anlamdaysa “M” yazınız.

1. (....) Öğretmen sürekli konuşuyor, öğrenciyi açmak istiyordu.
2. (....) Kitap okurken acı kahvesini yudumluyordu.
3. (....) Tüm güzel ve yüce şeylere bayılırım, doğuştan duygusalımdır ben.
4. (....) Bugünlerde işleri iyice saldı bu çocuk, ne yapsak bilmiyorum.
5. (....) Sevincinden yüreği çat deyip ortasından çatlayacaktı.
6. (....) Bütün gece eski kentin dar sokaklarında dolaştım.
7. (....) Buraya bizden önce gelmiş olmaları zayıf bir ihtimal.
8. (....) Zildeki isimleri okumak için ışık yeterli değildi.
9. (....) Bizi kandırıldığını anladığımızda işin renği de değişti.
10. (....) Tarihin derinliklerine saklanmış olan gerçekler ortaya çıktı.

ETKİNLİK - 6

Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerin hangi anlamda kullanıldıklarını uygun alana işaretleyiniz.

	Cümleler	Gerçek	Mecaz	Terim
1.	Sepetteki elmaların çoğu <u>çürümüş</u> .			
2.	Yaşlı kadın çantasını açıp küçük çocuklar için çantasından birkaç lira <u>çıkardı</u> .			
3.	Okul takımına seçilemediğini öğrenince çok <u>bozuldu</u> .			
4.	Göçmen çocuklarının hâli içimi <u>titretti</u> .			
5.	Kendin ol çünkü <u>hayat</u> başkası olmak için çok kısa.			
6.	“Gaziler Günü” için yazdığım <u>şiiir</u> büyük beğeni topladı.			
7.	Ünlü yazar, <u>zengin</u> bir kitaplık kuruyor ve bu kitaplıkta tam 65 bin kitap bulunuyor.			
8.	Güzel ahlaklı, saf kalpli, içi <u>temiz</u> bir insandı.			
9.	Öğretmen rolü verilen Neva, <u>rolünü</u> pek iyi kavramıştı.			
10.	Fırında çalışan işçiler <u>sıcak</u> hava nedeniyle ara ara dinleniyordu.			
11.	Sonunu düşünmeden her işe <u>atları</u> .			
12.	Tamamlanmış cümlelerin sonuna <u>nokta</u> konur.			

Bil Bakalım!

Aşağıdakilerden hangisinde yan anlam kullanılmıştır?

- Kilidin dili
- Kedinin dili
- Efe'nin dili

Bil Bakalım!

"Kapının kolu elimde kaldı." cümlesinde hangi sözcük yan anlamda kullanılmıştır?

- Kapı
- Kol
- El

Notlarım

4. Yan Anlam

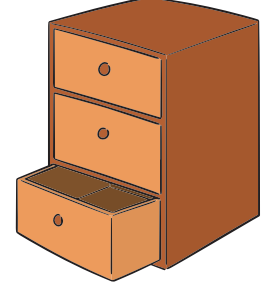
- » Bir sözcüğün gerçek anlamından tamamen uzaklaşmadan kazandığı yeni anlama **yan anlam** denir.
- » Yan anlam; çoğu zaman, canlılara ait organ ya da kısımların, cansız varlıklara yakıştırılması veya benzetilmesi ile oluşur.

ÖRNEK

"Göz" sözcüğünü ele alalım.

Çocuğun gözü (Gerçek anlam)

Çekmecenin gözü (Yan anlam)

BİLGİLENDİRME:

"Yan Anlam" konusu, 2024 Öğretim Programı ile müfredata girmiştir. Bu konuya müfredattaki "Destekleme" bölümünde (34, 92, 97, 102 vb. sayfalarında) değinilmiştir. Müfredatın bir bütün olarak değerlendirilmesi gerektiğini düşündüğümüz için "yan anlam" konusuna kitabımızda yer verilmiştir.

ETKİNLİK - 7

Aşağıdaki cümlelerde altı çizili sözcükler yan anlamda kullanılmışsa "✓", kullanılmamışsa "x" işareti koyunuz.

1. (....) Belediye, köprü'nün ayaklarına güçlendirme çalışması yaptı.
2. (....) Soğuk havalarda yürüyüş yapınca kendime geliyorum.
3. (....) Kavanozun ağzını öyle sıkı kapatmışsın ki açamıyorum.
4. (....) Sürekli maç yaptığım için ayakkabımın önce burnu eskiyor.
5. (....) İçinden çıkamadığım durumlarda stresten başım ağrıyor.
6. (....) Dirseğimi duvara çarptım, dirseğim çok acıyor şimdi.
7. (....) Ada çayı toplamak için dağın sırtlarında dolaştık durduk.
8. (....) Derste söz almak için parmak kaldırmanız yeterli olur.
9. (....) Yokuşun başına kadar yarış yapmaya ne dersin Hakan?
10. (....) Yüzme bilerseniz de boyunuzu aşan yerlere gitmemelisiniz.
11. (....) Uçağın kanat kısmında arıza çıktığı için uçuş ertelendi.

SÖZCÜKTE ANLAM

5. Çok Anlamlılık

» Bir sözcüğün birden çok anlamı ifade edecek şekilde kullanılmasına **çok anlamlılık** denir.

ÖRNEK

Yan(mak) sözcüğünü ele alalım:

- Bu yaz tatil yapamayacağıma yanıyorum. (**Çok üzölmek**)
- Zavallı yavrucak üşötmüş, ateşler içinde yanıyor. (**Vücut ısısı artmak**)
- Ateşe dokundu, eli yandı. (**Isı etkisiyle vücudun bir yanı yara olmak**)
- Güneşten kolları yandı. (**Kızarmak veya rengi koyulaşmak**)
- Uçağı kaçıncı biletlelerimiz yandı. (**Geçerliliğini kaybetmek**)
- Ahşap ev, dün gece yanmış. (**Isı ve ışık yayararak, kül durumuna geçip yok olmak**)

ETKİNLİK - 8

Aşağıdaki cümlelerde “dolaşmak” sözcüğünün hangi anlamda kullanıldığını yandaki anlam tablosu ile eşleştiriniz.

Cümleler		Anlam Tablosu	
1.	Hava büsbütün kararmadan şehri biraz dolaşmak istedik.	Akmak
2.	Burdur’a dağ yolundan giderse-niz çok dolaşırsınız.	Çok kimse tarafından söylenmek
3.	Polis ekipleri her gün okul çevresinde dolaşarak incelemelerde bulunuyordu.	Dönüp başka bir yönden gelmek
4.	Böyle düşünerek yol alırken damarlarında bambaşka bir kan dolaştığını hissediyordu.	Saç, iplik vb. birbirine karışarak güç çözölür duruma gelmek
5.	Proje ödevimiz için büyük bir parkın içinde kurulmuş kent müzesini dolaştık.	Denetlemek amacıyla bir yeri gezmek
6.	Saçları günlerdir taranmamaktan iyice dolaşmış.	Doğru gitmeyip yolu uzatmak
7.	“Dükkân kapanacak.” biçiminde söylentiler ortalıkta dolaşıyordu.	Bir yeri belli bir amaçla gezmek
8.	Bakkalın önündeki kapı kapalı, dolaş da arka kapıdan gel.	Gezmek,gezinmek

“Çık(mak)” sözcüğünün elli dört anlamı vardır ve bu özelliği ile Türkçenin **en fazla** anlama sahip sözcüğüdür.

Sözcüklerin anlamlarına Türk Dil Kurumuna ait olan sözlükten veya <https://sozluk.gov.tr> web sitesinden bakabilirsiniz.

Türkçedeki sözcüklerin **çok anlamlı** olması Türkçenin aynı zamanda ne kadar **zengin** bir dil olduğunun da göstergesidir.

Notlarım

Bil Bakalım!

Aşağıdaki ikilemelerin hangisi yansıma sözcüklerden oluşmuştur? İşaretleyiniz.

- ıvır zıvır
- vızır vızır
- enine boyuna

Bil Bakalım!

Aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme kullanılmıştır? İşaretleyiniz.

- Boncuk boncuk gözyaşı döküyordu.
- Boncuk, Boncuk gel oğlum.

Notlarım

6. İkileme

- » Anlamı güçlendirmek için yapılan sözcük tekrarına **ikileme** denir.
- » İkilemeleri oluşturan sözcüklerin arasına herhangi bir noktalama işareti konulmaz ve ikilemeler ayrı yazılır.
- » İkilemeler farklı yollarla oluşabilir.

ÖRNEK

- ağır ağır → Aynı sözcüklerle oluşmuş.
- akıllı uslu → Eş anlamlı sözcüklerden oluşmuş.
- aşağı yukarı → Zıt anlamlı sözcüklerden oluşmuş.
- eski püskü → Biri anlamlı, biri anlamsız olan sözcüklerden oluşmuş.
- mırın kırın → İki anlamsız sözcükten oluşmuş.
- patır kütür → Yansıma sözcüklerden oluşmuş.
- aydan aya → Hâl eki kullanılarak oluşmuş.
- eş dost → Yakın anlamlı sözcüklerden oluşmuş.

ETKİNLİK - 9

Aşağıdaki cümlelerde kullanılan ikilemeler hangi yolla oluşmuştur? Örnekteki gibi yazınız.

1. Eğri büğrü yollardan geçip bu güzel köye ulaşabilmiştik.
Biri anlamlı, biri anlamsız olan sözcüklerden oluşmuştur.
2. Daha doğru dürüst dinlenme fırsatı bulamadan okul açılıyor.
3. Göldeki su seviyesinin gündün güne azalması herkesi üzüyor.
4. Sanırım birbirimizi az çok anlamaya başladık.
5. Bu çamurlu yolda bata çıka ilerlemeye çalışıyoruz.
6. Kapılar uzun süredir yağlanmadığı için gacırcı gacırcı ses çıkartıyor.
7. Yavaş yavaş bu uzun yolculuğun sonuna geliyorduk.
8. Eften püften sebeplerle birbirinizi kırmaya değer mi hiç?
9. Lütfen herkes işini doğru dürüst yapsın.
10. Yaşlı adam, kanepede horul horul uyuyordu.

ETKİNLİK - 10

Aşağıda bazı sözcüklerin anlamları ve bu anlamda kullanıldıkları cümleler verilmiştir. Bu sözcükleri bulmacada soldan sağa olacak şekilde yerleştiriniz.

1						
2						
3						
4						
5						
6						

Anlamları:

1. Çözümleme
2. Bozulmamış, bayatlamamış olan
3. Dereden büyük, ırmaktan küçük akarsu
4. Yemek yemek, eğlenmek için açık alanda yapılan günübirlik gezinti
5. Uygunsuz davranışlarda bulunanlara uygulanan işlem veya yaptırım
6. Yemek pişirmeyi meslek edinen kimse

Cümleler:

1. Durumu iyice analiz etmek gerekiyordu.
2. Ekmek taze olunca çok yeniyor.
3. Küçücük çayda balıklar yüzüyordu.
4. Her pazar, komşularla pikniğe gideriz.
5. Trafikte kurallara uymazsanız ceza yersiniz.
6. Aşçı, tüm marifetlerini göstermişti.

ETKİNLİK - 11

Aşağıdaki tabloda “açmak” sözcüğünün anlamlarından bazıları ve bu anlamlarda kullanıldığı cümleler karışık verilmiştir. Anlam ve cümleleri örnekteki gibi eşleştiriniz.

Anlamlar	Cümleler
1) Bir şeyi kapalı durumdan açık duruma getirmek	a) Annem ve ben ne yaptıysak yumağı açamadık.
2) Engeli kaldırmak	b) Kapıyı açıp içeri giriyorum.
3) Düğümü veya dolaşmış bir şeyi bu durumdan kurtarmak	c) Dönüş yolunda radyoyu açtık.
4) Bir aygıtı, bir düzeneği çalıştırmak	d) Bu renk odayı açtı.
5) Yakışmak, güzel göstermek	e) Karla kapanan yolu bir saatte açtık.
6) Avunmak veya danışmak üzere söylemek, içini dökmek	f) Size derdimi açmaya geldim.
7) Bir toplantıyı, etkinliği başlatmak.	g) Bu oyun beni açmadı, başka oyun oynayalım.
8) Beğenmek	h) Anadolu'nun kapısı Türklere Malazgirt Meydan Muharebesi'yle açıldı.
9) Savaşla almak, fethetmek	ı) Müdür Bey, “Hoş geldiniz.” diyerek toplantıyı açtı.

1. **b** 2. 3. 4. 5. 6. 7. 8. 9.

Bil Bakalım!

Aşağıdaki pekiştirmelerin hangisi diğerlerinden farklıdır? İşaretleyiniz.

- pespembe
- tıpatıp
- yepyeni

Bil Bakalım!

Aşağıdakilerin hangisinde pekiştirme yoktur? İşaretleyiniz.

- Yumak, yumak oldu.
- Pis pis gülüyordu.

Nottarım

7. Pekiştirme

» Sözcüğün ilk hecesine m, p, r, s sesleri getirilerek yapılan ve farklı görevlerde kullanılan sözcüklere **pekiştirmeli** sözcükler denir.

ÖRNEK

- Yalanı ortaya çıkınca **kıpkırmızı** oldu.
- Kar yağınca **bembeyaz** bir görüntü ortaya çıktı.
- **Tertemiz** olmuştu her yer.

» Çepeçevre, çırılçıplak, düpedüz, güpegündüz, paramparça, sapasağlam, sırsıklam vb. sözcüklerle de pekiştirme yapılabilir.

ÖRNEK

- Vazo, paramparça olmuştu.
- Yağmurda sırsıklam olmuş.

» Aynı sözcüklerin tekrarıyla da pekiştirme yapılabilir.

ÖRNEK

- Zavallı köpek, üzgün üzgün bakıyordu.
- Kara kara bulutlar, yağmurun habercisiydi.

» “mi” eki kullanılarak da pekiştirme yapılabilir.

ÖRNEK

- Nefis mi nefis bir yemektir.
- Karadeniz, yeşil mi yeşildi.

ETKİNLİK - 12

Aşağıdaki cümlelerde geçen pekiştirmeli ifadelerin altını çizin.

1. Boyundan büyük laflar edince mosmor oldu.
2. Çocuk, yorgunluktan olsa gerek mışıl mışıl uyuyordu.
3. Güzel mi güzel bir sohbetten sonra oradan ayrıldık.
4. Filmde kalenin etrafını çepeçevre saran askerler, halka korku saldı.
5. Toprakta çıkardıkları küpün içinde çil çil altın bulacaklarını sandılar.
6. Öz güven konusunda Ege, tıpatıp annesine benziyordu.
7. Güvenlik güçleri, hırsızları kısıvrak yakalayıp adalete teslim etti.
8. Güpegündüz yaşanan bu olay herkesin canını sıkıyordu.
9. O tatlı bebek, banyo yaptıktan sonra apak olmuştu.
10. Sıkıcı mı sıkıcı bir gün geçiriyordu ki Mehmet aradı.
11. Sabaha kadar karmakarışık rüyalar görüp durdum.
12. Kıyıda uzaklaşan gemi usul usul gözden kayboldu.

Bil Bakalım!

“Gramer” sözcüğünün Türkçe karşılığı aşağıdakilerden hangisidir? İşaretleyiniz.

- Dil
 Dil bilgisi

Bil Bakalım!

“Agresif, konsept, bariyer, center” sözcüklerinden hangisinin Türkçe karşılığı “merkez”dir? İşaretleyiniz.

- Agresif Konsept
 Bariyer Center

Notlarım

9. Türkçe Varken

» Sıkça kullandığımız bazı sözcükler, dilimize başka dillerden geçmiştir. Bu sözcüklerin Türkçe karşılıklarını bilmemiz gerekir. Dilimize sahip çıkmak istiyorsak Türkçesi varken yabancı kökenli sözcükleri kullanmamaya özen göstermeliyiz.

ÖRNEK

- Adisyon: hesap
- Online: çevrim içi
- Mantalite: anlayış
- Doküman: belge
- sempatik: sevimli
- laptop: dizüstü

ETKİNLİK - 14

Aşağıdaki cümlelerde yer alan yabancı sözcükleri Türkçe karşılıkları ile eşleştiriniz.

Cümleler	
1) On günde dört maç yaptık, takım çok efor kaybetti.	(.....) Hesap
2) “Bye bye, iyi çalışmalar.” diyerek toplantıdan ayrıldı.	(.....) E-posta
3) Kasaya gittiğinde 827 liralık adisyonu görünce şaşkınlık yaşadı.	(.....) Hoşça kal
4) E-mail adresine gelen mesajların birçoğunu okumuyordu.	(.....) Sunucu
5) Haber spikeri, son haberi sunarken gözyaşlarını tutamadı.	(.....) Güç

ETKİNLİK - 15

Aşağıdaki sözcüklerin Türkçe karşılıklarını yazınız.

1. enteresan →
2. download →
3. like →
4. story →
5. dublaj →
6. full →
7. ice tea →
8. link →
9. e-mail →

1. TDK Güncel Sözlük'te "geç(mek)" sözcüğünün bazı anlamları şunlardır:

- I. Bir yandan girip diğer yandan çıkmak
- II. Bir yerden başka bir yere gitmek
- III. Etki yapmak, işlemek

"Geç(mek)" sözcüğü aşağıdakilerin hangisinde verilen anlamların herhangi biriyle **kullanılmamıştır**?

- A) Bütün günüm seni takip etmekle geçti.
- B) Kitabı bırakıp buldukları odaya geçtim.
- C) Takım kaptanının başına güneş geçmişti.
- D) Yaşlı kadın, ipliği iğne deliğinden zor geçirdi.

2.

Ansızın hisseder insan
Ansızın hissizleşir birden
Ansızın açan çiçekleri
Solar sebebini bilmeden.

Bu dizelerde kullanılan "ansızın" sözcüğünün anlamı aşağıdakilerin hangisinde vardır?

- A) Vakit dediğin o andır, onu sakın atlama.
- B) Su tüketimi her geçen gün artmaktadır.
- C) Kendini filmin etkisine iyice kaptırmıştı.
- D) Dedem hep "İyi şeyler birdenbire olur." der.

3. Aşağıdaki altı çizili sözcüklerden hangisi karşısında verilen anlama uygun **kullanılmamıştır**?

	Sözcükler	Anlamlar
A)	Ak akçe <u>kara</u> gün içindir.	Kötü, sıkıntılı
B)	<u>Tatlı</u> dil yılanı deliğinden çıkarır.	Şeker tadında olan
C)	<u>Boş</u> vaatlerle beni kandıramazdı artık.	Bir işe yaramayan
D)	<u>Acı</u> söz insanı çileden çıkarır.	Kırıcı, üzücü

4. Bir sözcüğün gerçek anlamından biraz uzaklaşarak cümle içinde kazandığı yeni anlama yan anlam denir. "Şişenin ağzı" derken "ağız" sözcüğü yan anlamdır.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcük yan anlamda kullanılmıştır?

- A) Bisikletten düşen çocuğun kolunda çizikler oluştu.
- B) Bu kitap sayesinde soruları kolayca çözebiliyorum.
- C) Şehrin göbeğinde bile trafik sorunu yoktu.
- D) Konuya hâkim olduğu için herkes onun başında toplanmıştı.

5. Aşağıdakilerden hangisi "oyun" sözcüğünün çağrıştırdığı sözcüklerden biri **değildir**?

- A) Fabrika
- B) Eğlence
- C) Sokak
- D) Arkadaş

6. Anlamı güçlendirmek için yapılan ikilemeler, farklı yollarla oluşturulabilir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde ikileme diğerlerinden farklı bir yolla oluşturulmuştur?

- A) Eski püskü eşyalardan güzel şeyler ortaya çıkarıyordu.
- B) Senden para mara istemiyorum sadece saygı bekliyorum.
- C) Gençler arasında yırtık pırtık elbiseler moda olmuş.
- D) Tüm gün eften püften işlerle zaman geçiriyordu.

7. Bir sözcüğün akla gelen ilk anlamına “gerçek anlam” denir.

Buna göre,

- I. Uzun gagasıyla yumuşak topraklarda solucan aradı.
- II. Akdeniz’de yumuşak hava koşulları hüküm sürer.
- III. İnsanları yumuşak sözleriyle etkiler, iyiliğe davet ederdi.
- IV. Küçük kızının elbisesini yumuşak kumaştan diktirmişti.

numaralanmış cümlelerden hangisinde “yumuşak” sözcüğü gerçek anlamının dışında kullanılmıştır?

- A) I B) II C) III D) IV

8. **Aşağıdaki cümlelerin hangisinde “ayak” sözcüğü yan anlamda kullanılmıştır?**

- A) Maç yaparken ayağına darbe alan arkadaşım oyundan çıktı.
- B) Kedi, ayağını uzatarak sanki ondan yardım istiyordu.
- C) Bırak bu ayakları artık sana zerre kadar inanmıyorum.
- D) Sandalyenin ayağı yamulunca düşmek kaçınılmaz oldu.

9. I. Zavallı çocuk, hastalıktan eridi.
(Mecaz Anlam)

II. Esti bahar yeli, karlar eridi.
(Gerçek Anlam)

III. Elindeki kara poşette biraz kum vardı.
(Mecaz Anlam)

IV. Hasta, bir süre anestezinin etkisinde.
(Terim Anlam)

Numaralanmış cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün anlam özelliği yanlış verilmiştir?

- A) I B) II C) III D) IV

10. **Açılmak** sözcüğü bu cümlelerde aşağıdaki anlamlarından hangisiyle kullanılmamıştır?
- ▶ Turistler tekneye binip biraz açıldılar.
 - ▶ Ateşi düşünce hasta açıldı.
 - ▶ Sık sık yıkanan perdenin rengi açıldı.

“Açılmak” sözcüğü bu cümlelerde aşağıdaki anlamlarından hangisiyle kullanılmamıştır?

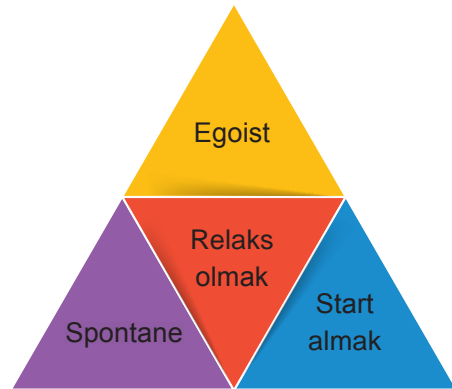
- A) Delinmek, yırtılmak
- B) Renk koyuluğunu yitirmek
- C) Kıyıdan uzaklaşmak
- D) Kendine gelmek, biraz iyileşmek

11. Çağrışım; bir sözcüğün anlam, şekil ve ses yakınlığı yoluyla başka sözcüklerle kurduğu bağlantılardır. Bazı sözcükler, zihnimizde farklı şeyler çağrıştırebilir.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi “internet” sözcüğünün çağrıştırdığı sözcüklerden biridir?

- A) Balıkçı teknesi B) Sosyal medya
- C) Çalışma masası D) Sokak oyunları

12.

Aşağıdakilerden hangisi görselde verilen yabancı sözcüklerden birinin Türkçe karşılığı değildir?

- A) Bencil B) Başlamak
- C) Özgür Olmak D) Anlık

konu

1

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

Notlarım...

Dilimizde her sözcüğün zıt anlamlısı yoktur.

Örnek:

- Boya
- Cüzdan

Bir sözcüğün zıt anlamı, cümledeki kullanımına göre değişebilir.

Örnek:

- “Çantası çok ağırdu.” cümlesinde “ağır” sözcüğünün zıt anlamlısı “hafif”tir.
- “Araç çok ağır gidiyordu.” cümlesinde ise “ağır” sözcüğünün zıt anlamlısı “hızlı”dır.

Notlarım

2. Zıt (Karşıt) Anımlı Sözcükler

» Anlamca birbirinin tam tersi olan sözcüklere zıt (karşıt) anlamlı sözcükler denir.

ÖRNEK

- MEB'in sınavlarında üç yanlış bir doğruyu götürüyor.
- Dost bin ise azdır, düşman bir ise çoktur.

ETKİNLİK - 2

Aşağıdaki sözcüklerin zıt anlamlarını bularak karşılarına yazınız.

Sözcük	Zıt Anlamı	Sözcük	Zıt Anlamı
bulanık		girinti	
usta		hariç	
taze		kuzey	
sağlam		ucuz	
cesur		gelmek	
sorun		üretici	
kıtlık		hırçın	

UYARI

» Bir sözcüğün olumsuzu ile zıt anlamı birbirine karıştırılmamalıdır.

Sözcük	Olumsuzu	Zıt Anlamı
tatlı	tatsız	acı
gelmek	gelmemek	gitmek
aynı	aynı değil	farklı
borçlu	borçsuz	alacaklı
akıllı	akılsız	deli

UYARI

» Sözcüklerin zıt anlamlı olabilmesi için her ikisinin de gerçek ya da mecaz anlamlı olması gerekir.

ÖRNEK

- Bu karanlık günler bir gün bitecek.
- Aydınlık günler bizleri bekliyor.
- » Bu cümlelerde “aydınlık” ve “karanlık” sözcükleri mecaz anlamda ve birbirine zıt olarak kullanılmıştır.
- Arkadaşım bugün bize gelececek.
- Sana bu renk hiç gitmedi.
- » Bu cümlelerde “gel(mek)” sözcüğü gerçek anlamda, “git(mek)” sözcüğü ise mecaz anlamda kullanılmıştır. Bu yüzden bu sözcükleri zıt anlamlı sayamayız.

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

konu

1

ETKİNLİK - 3

Aşağıda zıt (karşıt) anlamları verilen sözcükleri örnekteki gibi birbirleriyle eşleştiriniz.

- 1 Evcil
- 2 Farklı
- 3 Yaramaz
- 4 Sığ
- 5 Tenha
- 6 Esaret
- 7 Bolluk
- 8 İndirim
- 9 Cömert

- Özgürlük
- Derin
- Zam
- Kıtlık
- Cimri
- Kalabalık
- 1 Vahşi
- Uslu
- Aynı

ETKİNLİK - 4

Aşağıdaki bulmacadan “kalıcı, yapay, tüketim, öz, sevinç, tutumlu, tümsek, sık, somut, aktif, nesnel, oturmak, suçlu, küsmek, katı, ıslak, sıcak, genel, dikey, az, bekar” sözcüklerinin zıt anlamlılarını bulunup işaretleyiniz.

G	A	N	İ	S	S	İ	V	A	Y	T	S	O	Y	U	T
E	L	E	Ğ	I	U	Y	D	U	B	A	L	C	I	Ü	R
Ç	A	T	I	V	S	E	Y	R	E	K	T	Ü	K	Z	T
İ	B	A	R	I	Ş	M	A	K	R	I	Ö	A	I	Ü	B
C	İ	B	T	R	D	E	Y	T	O	N	O	M	Y	N	A
İ	A	Ü	R	E	T	İ	M	D	V	T	Ü	A	T	T	K
A	D	V	E	N	T	E	D	G	H	Ş	İ	S	A	Ü	İ
R	R	E	V	V	E	L	C	S	S	O	Ğ	U	K	S	M
A	E	Y	A	Y	T	K	P	A	S	İ	F	M	D	İ	F
Z	K	U	K	D	E	Ö	Z	V	E	R	İ	M	Ö	V	İ
İ	A	M	A	F	K	Z	K	U	R	U	U	E	Z	A	S
E	B	R	L	A	R	E	G	R	T	U	S	A	N	S	T
V	Ç	U	K	U	R	L	S	G	E	Y	İ	K	E	V	İ
L	U	K	M	A	C	A	F	A	D	O	Ğ	A	L	Y	K
İ	L	F	A	S	K	İ	Ş	N	A	A	L	O	R	O	Ç
A	R	A	K	V	C	E	T	Ö	V	E	İ	L	Ç	L	İ

Düzeltilme işareti (^) olan sözcükler; okunuşları, yazılışları ve anlamları farklı olduğu için eş sesli değildir.

Örnek:

- adet - âdet
- yar - yâr
- kar - kâr
- ama - âmâ
- hala - hâlâ

Bil Bakalım!

“Kart” sözcüğü, eş sesli bir sözcük müdür?

- Evet Hayır

Bir sözcüğün terim anlamı eş sesli kabul edilmez.

Örnek:

- “Boğazım ağrıyor.” (Gerçek)
- “Boğaz’da yemek yedik.” (Terim)

Notlarım

3. Eş Sesli (Sesteş) Sözcükler

» Yazılışları ve okunuşları aynı olduğu hâlde anlamları farklı olan sözcüklere eş sesli (sesteş) sözcükler denir.

ÖRNEK

- Müstakil evimize iki kaz daha aldık. → Bir tür kuş
- Ağaç dikmek için toprağı epeyce kazdım. → Kazma eylemi

ETKİNLİK - 5

Aşağıdaki sesteş sözcüklerin farklı anlamlarını belirtilen yere yazalım.

1. Sağ →
2. Dolu →
3. Yüz →
4. Kanun →

ETKİNLİK - 6

Aşağıdaki tabloda eş seslilik (sesteşlik) özelliği bulunan sözcükler beyaz renkte verilmiştir. Bu sözcükleri inceleyerek farklı anlamlara gelecek şekilde birer cümle yazınız.

Bu yorgunluğun üstüne bir çay içelim mi?

Kara gözleriyle hüzün dolu bakıyordu.

Bütün bunların sorumlusu ben miyim?

Festival alanı şehir merkezine yüz kilometre uzaklıkta.

Domates fidelerine zarar veren sarmaşıkları yolduk.

Yabancı dil olarak İngilizce öğretimi veriyoruz.

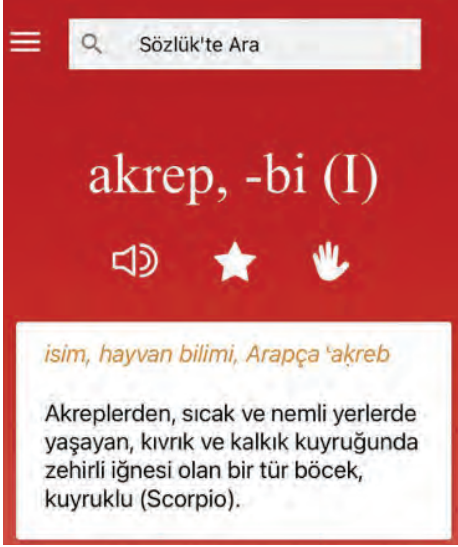
SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

konu

1

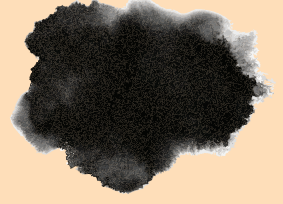
BİLGİLENDİRME:

» TDK Güncel Türkçe Sözlük'te isim türünden sözcükler Romen rakamları ile (I) ve (II) şeklinde numaralandırılır. Bu numaralandırma aynı türden iki sözcüğün karıştırılmaması içindir. Biri isim, diğeri fiil olan sözcüklerde numaralandırmaya gerek yoktur. Çünkü fiiller sözlükte **mastar hâliyle** verilir.

Eş seslilik özelliği arancak sözcükler arasında anlam ilişkisi bulunmamalıdır.

Örnek:

Kara → En koyu renk

Kara → Yeryüzünün denizle örtülü olmayan bölümü, toprak.

ETKİNLİK -7

Aşağıda verilen cümlelerdeki eş sesli sözcüklerin altını çiziniz.

1. Vapurlara, trenlere ihtiyaçları itip çocukları ezip biniyoruz.
2. Yolda oynayan çocuklara ne olduğunu sordu.
3. Elimdeki bütün parayı bu eve yatırdım.
4. Kuşlar ağlıyor, çiçekler soluyor, yapraklar dökülüyor, ufuklar kararıyordu.
5. Bir iskemlede ellerini dizlerine sermiş, sessizce oturuyordu.
6. Bu yaz da arılar çiçeklerin güzelliğine kapılmıştı.
7. İki gündür sarp dağ yollarından aşiyoruz.
8. Yaptığı yemeğe biraz kekik atmış.

UYARI

» Sözcüklerin sesteş (eş sesli) anlam özelliği kazanabilmesi için farklı temel anlamlara sahip olmaları gerekmektedir.

ÖRNEK

- Dayım, bahçedeki odunları **kırdı**. (Gerçek anlam)
 - Bu sözlerin beni çok **kırdı**. (Mecaz anlam)
- "**Kır(mak)**" sözcüğü ilk cümlede gerçek, ikinci cümlede mecaz anlamıyla kullanılmıştır. Bu yüzden aralarında sesteşlik özelliği aranmaz.
- Kazada Ali'nin **kolu** kırılmış. (Gerçek anlam)
 - Kapının **kolu** elimde kaldı. (Gerçek anlama bağlı farklı bir anlam)
- "**Kol**" sözcüğü ilk cümlede gerçek, ikinci cümlede ise gerçek anlama bağlı farklı bir anlamda kullanılmıştır. Bu yüzden aralarında sesteşlik özelliği aranmaz.

Notlarım

Eş anlamlı sözcükler ile yakın anlamlı sözcükler aynı şey değildir.

Örnek:

“Koşul” ve “şart” sözcükleri eş anlamlıyken “beklemek” ve “durmak” sözcükleri yakın anlamlıdır.

Bil Bakalım!

Aşağıdaki sözcüklerden hangisi yakın anlamlıdır? İşaretleyiniz.

- yalan yanlış
 uzun kısa
 kalp yürek

Notlarım

3. Yakın Anamlı Sözcükler

» Anlam bakımından birbirine benzeyen ancak aynı olmayan sözcüklere **yakın anlamlı sözcükler** denir.

ÖRNEK

- “Düğüne hısim akraba kim varsa geldi.” cümlesinde “hısim” ve “akraba” sözcükleri yakın anlamlı sözcüklerdir.

ETKİNLİK - 8

Aşağıdaki cümlelerde geçen altı çizili sözcükleri yakın anlamlarıyla eşleştiriniz.

1. Zor zamanlarımızda yakın arkadaşlarımız hep yanımızda olur.
2. Konuları daha iyi anlayabilmek için sürekli çabalıyordu.
3. Hep aynı şeyleri yapmaktan, aynı yerlere gitmekten usandım artık.
4. Maç muhabbeti yüzünden birbirinize dargın olmanız çok saçma.
5. Bu işten neden burnuma pis kokular gelmeye başladı.
6. Sabahın köründe düğün için Ankara'ya yola düştük.
7. Kitabın yazımında örneklere ayrı bir önem gösteriyordu.
8. Bu kış gününde kalın giyinmezsen iliklerine kadar üşürsün.
9. Sende bu zekâ varken istediğin her şeye ulaşabilirsin.
10. Sana ulaşamadığım zamanlar inan çok korkuyorum.
11. Amacımız bu ülke için mutlu çocuklar yetiştirmek olmalı.
12. Minik detaylara takılırsan bu işi bitirmen epeyce zor olur.
13. Fırından taze çıkmış ekmekleri mis gibi kokuyordu.

- a. yeni
- b. dost
- c. çalışmak
- d. küçük
- e. neşeli
- f. bıkmak
- g. kırgın
- h. endişe
- ı. kötü
- i. akıl
- j. çıkmak
- k. özen
- l. donmak

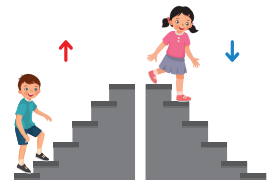
1.	2.	3.	4.	5.	6.	7.	8.	9.
10.	11.	12.	13.					

ETKİNLİK - 9

Aşağıdaki sözcüklerin eş ve zıt anlamlılarını uygun alana yazınız.

1. “Mana” sözcüğünün eş anlamlısı →
2. “Hediye” sözcüğünün eş anlamlısı →
3. “Pozitif” sözcüğünün zıt anlamlısı →
4. “Şahit” sözcüğünün eş anlamlısı →
5. “Olay” sözcüğünün eş anlamlısı →

ETKİNLİK - 10

Aşağıdaki yargılardan doğru olanların karşısına “D”, yanlış olanların karşısına “Y” yazınız.

- (....) “İhtimal” kelimesinin eş anlamlısı “olanak”tır.
- (....) “Sulu” sözcüğünün karşıtı “susuz”dur.
- (....) “Yol” kelimesi eş seslidir.
- (....) “Gidiyorum, gündüz gece.” cümlesinde karşıt sözcükler kullanılmıştır.
- (....) “Kaygı” sözcüğü, “tasa” sözcüğü ile eş anlamlıdır.
- (....) “Burun” sözcüğü eş seslidir.
- (....) “Bayat” sözcüğünün karşıtı “taze”dir.
- (....) “Sınavda çıkan tüm soruları yaptı.” cümlesinde eş sesli sözcük kullanılmıştır.

ETKİNLİK - 11

Aşağıdaki sözcüklerin eş anlamlarını bulmacada bulup işaretleyiniz.

I	L	G	O	G	H	Y	İ	E	Y	L	A
I	A	B	A	R	T	M	A	K	E	C	K
A	F	A	Y	D	A	A	C	O	N	F	T
Ü	F	Y	O	R	N	N	E	N	İ	E	A
Y	E	T	E	R	M	A	M	U	İ	S	L
U	T	A	D	Ç	E	Ş	İ	T	Z	L	E
B	M	R	G	Ö	N	T	G	U	İ	E	B
A	E	T	Ü	S	K	E	N	K	U	Ğ	E
M	K	O	Ş	U	L	S	U	Z	S	E	Ş
A	L	E	B	E	M	A	M	E	K	N	B

- EV
- YARAR
- VETERİNER
- MÜBALAĞA
- ÖĞRENCİ
- BAĞIŞLAMAK
- ŞARTSIZ
- TÜR
- DENEYİMSİZ
- ANLAM

ETKİNLİK - 12

Aşağıda verilen cümlelerdeki altı çizili sözcüklerden eş sesli olanlara “✓”, olmayanlara “x” işareti koyunuz.

- () Arı, dünyanın ekolojik dengesi için önemli bir hayvandır.
- () Çok güzel bir hareketle rakibinden sıyrılıp golünü attı.
- () Akvaryumda balıkları izlemek, insana ayrı bir huzur veriyor.
- () Üzüm toplamak için eylül ayında bağa giderdi.
- () Bel ağrısı şikayeti ile iki aydır tedavi görüyor.

SÖZCÜKLER ARASI ANLAM İLİŞKİLERİ

konu

1

ETKİNLİK - 13

Aşağıdaki verilen cümlelerde altı çizili sözcüklerin zıt anlamlısını örnekteki gibi yazınız.

1. Ödevlerini yapmayı unutmuş. → **hatırlamak**
2. Arkadaşlarına her zaman nazik davranır. →
3. Bizi binanın girişinde bekleyecek. →
4. Bu işin eksilerini de düşünmelisin. →
5. Çocuklar arka bahçede oynuyorlar. →
6. Zor şartlar altında çalışıyoruz. →

ETKİNLİK - 14

Aşağıdaki cümlelerde geçen eş sesli sözcükleri örnekteki gibi yazınız.

Saçlarının rengini çok beğendim.	saç
Ağacın ince dalları rüzgâra dayanamadı.	
Bu saz bana dedemden hatıradır.	
Sınavlar önümüzdeki ay yapılacak.	
Balık tutmak için küçük bir sal yaptı.	
Cebimde sadece üç bilye vardır.	
Bahçedeki otları tek tek yoldu.	

ETKİNLİK - 15

Aşağıdaki sözcükleri eş anlamlıları ile eşleştirelim.

- İKAZ
- ANI
- YEL
- YANIT
- UZAK
- GÖREV
- İLGİ

- CEVAP
- İRAK
- UYARI
- VAZİFE
- ALAKA
- HATIRA
- RÜZGÂR

1. Yazılışları ve okunuşları aynı, anlamları farklı olan sözcüklere eş sesli (sesteş) sözcükler denir. Verilen görsele eş sesli (sesteş) sözcükler yazılmıştır.

Buna göre,

soru işareti (?) ile gösterilen bölüme aşağıdaki sözcüklerden hangisi yazılmalıdır?

- A) Dal
B) Yarım
C) Saat
D) Gel

2. Koyun verdi kuzu verdi süt verdi
I
Yemek verdi ekmek verdi et verdi
II III
Kazma ile dövmeyince kıt verdi
Benim sadık yârim kara topraktır.
IV

Bu dizelerde numaralanmış sözcüklerden hangisinin eş seslisi (sesteşi) yoktur?

- A) I B) II C) III D) IV

3. I. İlk destanlar doğa olaylarını konu olarak işlemiştir.
II. Birbirinden güzel hikâyeler anlatırdı.
III. Bizi misafir ettiğiniz için teşekkür ederiz.
IV. Öğretmenim için ak gül topladım.

Aşağıdakilerden hangisi bu cümledeki altı çizili sözcüklerden herhangi birinin eş anlamlısı değildir?

- A) Beyaz B) Tabiat
C) Roman D) Konuk

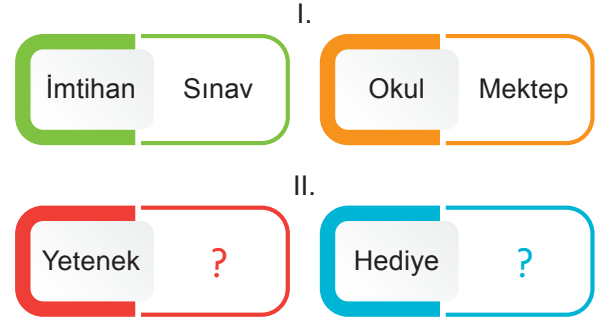
4. Anlam bakımından birbirine benzeyen ancak aynı olmayan sözcüklere yakın anlamlı sözcükler denir.

Örneğin “eş” ve “dost” sözcükleri yakın anlamlı sözcüklerdir.

Buna göre aşağıdaki cümlelerin hangisinde altı çizili sözcüğün yakın anlamlısı yay ayrıç içinde doğru verilmiştir?

- A) Tüm imkânlarımı güzel bir eğitim alman için kullanacağım. (Olanak)
B) İşler çıkmaza girince hemen ortalıktan sıvışmak istedi. (Kaçmak)
C) Benim tek gayem, ülkemiz için yararlı olabilecek işler yapmaktır. (Amaç)
D) Çalışmalarına biraz daha özen gösterirsen olacak bu iş. (İtina)

- 5.

Birinci görselde yer alan sözcük çiftleri arasındaki anlam ilişkisinin ikinci görselde de olduğu bilindiğine göre, soru işareti (?) ile belirtilen yerlere aşağıdakilerden hangisi getirilmelidir?

- A) Beceri - Sürpriz
B) Kabiliyet - Fiyat
C) Kabiliyet - Armağan
D) Maharet - Kutlama

6. Ben senin en çok sesini sevdim
Buğulu çoğu zaman, taze bir ekmek gibi
Önce aşka çağırın, sonra dinlendiren
Bana her zaman dost, her zaman sevgili
Aşağıdakilerden hangisi bu dizelerdeki altı çizili sözcüklerden herhangi birinin zıt anlamlısı değildir?

- A) Sevmedim B) Bayat
C) Sonra D) Düşman

7.

C	S	A	R	I	A
İ	C	E	K	E	T
M	Ç	Ü	R	Ü	K
R	Ö	N	İ	L	A
İ	D	E	L	İ	C

Bu bulmacada,

- I. sağlam
- II. ödül
- III. akıllı
- IV. cömert

numaralanmış sözcüklerden hangisinin zıt anlamlısı bulunmamaktadır?

- A) I B) II C) III D) IV

- 8.
- Birinci sözcükle ikinci sözcük arasında eş anlam ilişkisi vardır.
 - İkinci sözcükle üçüncü sözcük arasında zıt anlam ilişkisi vardır.

Buna göre aşağıdakilerden hangisi bu kuralara uygun olarak verilmiştir?

	I. sözcük	II. sözcük	III. sözcük
A)	Üvey	Öz	Yapay
B)	Korkak	Cesur	Yürekli
C)	Görev	Vazife	İşlev
D)	Cılız	Zayıf	Şişman

9. “Yakaören köyünde bir yalçın kayadan berrak bir su akar ve içinde balıklar yaşar.” **cümlesinde altı çizili sözcüğün yerine aşağıdakilerden hangisi getirilirse karşıt anlam oluşur?**

- A) Duru B) Temiz
C) Saf D) Bulanık

10.

100

Bu görsellerin ifade ettiği sözcüklerin sestesi aşağıdakilerin hangisinde yoktur?

- A) Yüzündeki yaralar bir türlü iyileşmiyordu.
B) Anne kaz, civcivlerini aramaya başlamıştı.
C) Verilen cevap karşısında kahkahayla güldü.
D) Ev bizim, bahçe bizim; el neden karışıyor?

11. **Aşağıdaki dizelerin hangisinde karşıt(zıt) anlamlı sözcüklere yer verilmemiştir?**

- A) Çok sevmeyeceksin mesela.
O daha az severse kırılırsın.
B) Yolunu beklerken daha dün gece
Kaçacağım belki gündüz senden gizlice
C) Unutma yağmurun yağdığı kadar ıslaksın
Güneşin seni ısıttığı kadar sıcak.
D) Yerin seni çektığı kadar ağırсын
Kanatların çırpındığı kadar hafif...

12. 1. Bu güzel karne bir ödül hak ediyor.

2. Yaş tahtaya basınca dengesini kaybetti

3. Acele edersen abinlere yetişebilirsin.

4. Okula gideceği için erken uyandı.

Numaralanmış cümlelerde geçen altı çizili sözcüklerin zıt anlamlıları aşağıdaki bulmacaya yerleştirilecektir.

1							
2							
3							
4							

Buna göre mavi alanlara gelecek harfler aşağıdakilerin hangisinde sırasıyla verilmiştir?

- A) z-u-a-g B) z-u-y-g
C) z-u-y-a D) z-k-u-g

konu

1

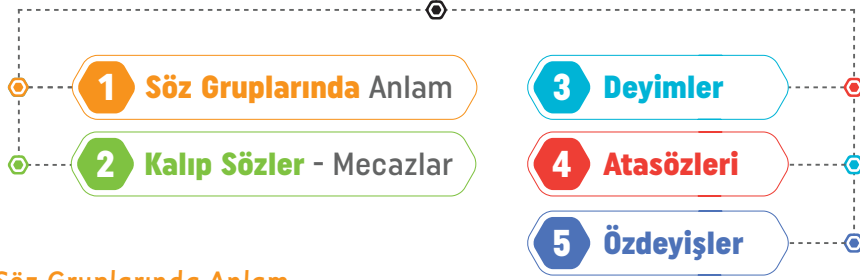
SÖZ GRUPLARI

Notlarım...

SÖZ GRUPLARI

1. Söz Gruplarında Anlam

» En az iki sözcüğün bir araya gelmesiyle oluşan, deyimler gibi mecazlı bir söyleyişe sahip olan söz öbeklerine **söz gruplarında anlam** denir.

ÖRNEK

- Sen her şeye bir anda kavuşmak istiyorsun, unutma; **emeklemeden yürümek** olmaz.” cümlesinde “emeklemeden yürümek” ifadesiyle “bir şeyin aşama aşama yapılması gerektiği” vurgulanmıştır.

ETKİNLİK - 1

Aşağıdaki cümlelerde **söz grubu** kullanılanlara “✓”, kullanılmayanlara “x” koyunuz.

1. (.....) Çalışma o kadar güzeldi ki herkesin dibi düştü.
2. (.....) Dün akşamki toplantı iki buçuk saat sürdü.
3. (.....) Söylediklerimi anlıyor gibi görünüyorsun.
4. (.....) Bu işten umduğunu bulmanı ben de çok isterim.
5. (.....) Günlerdir çalışıyorum ama hâlâ işi bitiremedim.
6. (.....) Ailecek kahvaltı yapmak, en sevdiğim şeydir.
7. (.....) Klasik eserleri okumak, geçmişin sesini duymak gibidir.

2. Kalıp Sözler - Mecazlar

» Halk arasında günlük hayatta sıkça kullanılan sözlere kalıp sözler denir.

ÖRNEK

- “O tren çoktan geçti.” ifadesi, halk arasında “fırsatı kaçırmak” anlamında kullanılır. Mecazlı bir ifadedir ancak deyimleşmemiştir.

ETKİNLİK - 2

Aşağıda boş bırakılan yerlere uygun kalıp sözleri yerleştiriniz.

Tuttuğun altın olsun.	En kötü günümüz böyle olsun.	Sırtında eskisin.
Ayağı pınar, başı göl olsun.	İşin, gücün rast gitsin.	Güle güle oturun.

1. Bana çok yardımcı oldun; senin de
2., bu elbise sana çok yakışmış.
3. Onu artık hayatımdan çıkardım;
4. Çok yardımsever bir insansın,
5. Değerli dostlar, düğünüme hoş geldiniz;
6. Yeni aldığınız bu ev çok güzelmiş,

Bil Bakalım!

Aşağıdakilerden hangisi kalıp söz değildir? İşaretleyiniz.

- Hatasız kul olmaz.
 Senden iyi olmasın.
 Çok gezen, çok bilir.

Notlarım

Bil Bakalım!

“Ateş püskürmek” deyimini-
nin anlamı nedir?

- Ateşin etrafı yayılması
- Çok öfkeli olmak

Bil Bakalım!

Çok korktuğumuzu ifade et-
mek için aşağıdaki deyimler-
den hangilerini kullanırsınız?

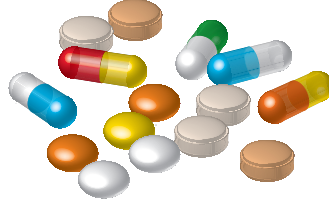
- Burnundan solumak
- Akli çıkmak
- Ağırına gitmek
- Ödü kopmak

Notlarım

3. Deyim

» Genellikle gerçek anlamından ayrı, **kendine özgü** bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeğidir.

Hap: Kolayca yutulabilmesi için toparlak duruma getirilmiş ilaç

Yutmak: Ağızda bulunan bir şeyi yutağa geçirmek.

Hapı yutmak: “Kötü bir duruma düşmek” anlamında bir deyimdir ve sözcükler gerçek anlamının dışında kullanılmıştır.

Deyimlerin Özellikleri

» Deyimler, anonimdir yani söyleyeni belli olmayan sözlerdir.

ÖRNEK

- “Akla hayale gelmemek”
- “İpe un sermek”
- “Baltayı taşa vurmak”
- “Gözden düşmek” örneklerinde olduğu gibi deyimlerin ilk kim tarafından söylendiği belli değildir.

» Deyimler, kalıplaşmış sözlerdir. Bu yüzden deyim oluşturulan sözcüklerin yerine, bu sözcüklerin eş anlamı ya da yakın anlamı getirilemez, sözcüklerin yerleri değiştirilemez.

ÖRNEK

- Bindiği dalı kesmek (Doğru)
Oturduğu dalı kesmek (Yanlış)
- Donup kalmak (Doğru)
Üşüyüp kalmak (Yanlış)
- Bir ayağı çukurda olmak (Doğru)
Bir bacağı çukurda olmak (Yanlış)

ETKİNLİK - 3

Anlamca aynı olan (eş anlamlı) deyimleri eşleştiriniz.

1. Sıkı fıkı olmak	a. Pot kırmak
2. Baltayı taşa vurmak	b. Ateş püskürmek
3. Kılı kırk yarmak	c. Pireyi deve yapmak
4. Küplere binmek	d. Oralı olmamak
5. Kulak vermek	e. Kulak kesilmek
6. Habbeyi kubbe yapmak	f. İnce eleyip sık dokumak
7. Kulak asmamak	g. Aralarından su sızmamak

1. 2. 3. 4. 5. 6. 7.

ETKİNLİK - 4

Verilen açıklamaya uygun deyim i işaretleyiniz.

- Ayak bağı olmak
 Ayak diremek
 Ayağa düşmek

Bir yere gidilmesine veya bir işin yapılmasına engel olmak.

- Göz açtırmamak
 Göz kulak olmak
 Gözden düşmek

Başka bir iş yapmasına vakit veya imkân vermemek.

- Kulak ardi etmek
 Kulak asmamak
 Kulağına çalınmak

Başkasına söylenirken kendisi de duymuş olmak.

- Ağız aramak
 Ağız değiştirmek
 Ağız açtırmamak

Önce söylediğini başka türlü anlatmak.

- El ayak çekilmek
 El etek öpmek
 Ele avuca sığmamak

Ortalıkta hiç kimse kalmamak, ıssızlaşp sessizleşmek.

- Burun kıvrırmak
 Burnundan solumak
 Burnu Kaf Dağı'nda olmak

Kendisine söz söyletmemek, çok huysuz ve kibirli olmak.

Atasözlerinin ve deyimlerin anlamlarına Türk Dil Kurumuna ait olan <https://sozluk.gov.tr> adresinden bakabilirsiniz.

Cümle şeklindeki deyimlerle atasözlerini sakın karıştırmayın. Unutma atasözü ise öğüt verir, deyimse öğüt vermez.

Notlarım

» Atasözleri, anlam özellikleri açısından üç bölümde ele alınır:

a. Gerçek Anlamlı Atasözleri:

» Tüm sözcüklerin gerçek anlamında kullanıldığı atasözleridir. Mecazlı bir ifadeye yer verilmez.

ÖRNEK

- Aç ne yemez, tok ne demez.
- Az söyle çok dinle.

b. Mecaz Anlamlı Atasözleri:

» Sözcüklerden en az birinin gerçek anlamı dışında kullanıldığı atasözleridir.

ÖRNEK

- Minareyi çalan, kılıfını hazırlar. → “Minare” büyük yolsuzluk, “kılıf” da bahane anlamında kullanılmıştır.
- Dost acı söyler. → “Acı söylemek” ifadesi mecaz yapmıştır.

c. Hem Gerçek hem Mecaz Anlamlı Atasözleri:

» Hem gerçek hem de mecaz anlama gelebilecek şekilde kullanılan sözlerdir.

ÖRNEK

- Atılan ok geri dönmez.
- » Birinci anlam: Atılan bir okun geri dönmesi imkânsızdır.
- » İkinci anlam: İyi düşünmeden yaptığımız işlerden pişman oluruz ve geri dönmek isteriz ama artık iş işten geçmiştir.

ÖRNEK

- Ateş düştüğü yeri yakar.
- Ağaç yaş iken eğilir.
- Bal tutan parmağını yalar.

5. Özdeyişler

» Bir düşünceyi, bir duyguyu özlü bir şekilde anlatan, kim tarafından söylendiği belli olan sözlere **özdeyiş** denir.

ÖRNEK

- Tiyatro, bir memleketin kültür seviyesinin aynasıdır. (Mustafa Kemal ATATÜRK)
- Ağızında bal olan arının, kuyruğunda iğnesi vardır. (John LYLY)
- Bir okul açan, bir hapisane kapatır. (Victor HUGO)

ETKİNLİK - 6

Aşağıdaki atasözleriyle anlamlarını örnekteki gibi eşleştiriniz.

Acemi katır kapı önünde yük indirir.

Boş kişiler, bütün günlerini orada burada boş boş konuşarak boşa geçirmiş olurlar.

Leyleğin ömrü laklak ile geçer.

Bir konuda yetkili kim ise o konuda onun sözü geçer.

Mühür kimde ise Süleyman odur.

Elinden iyi iş gelmeyen kişiler, kendilerine verilen görevi istenildiği biçimde yapamazlar.

Otu çek, köküne bak.

Bir kişinin nasıl biri olduğunu öğrenmek için geçmişine, soyuna bakmak gerekir.

ETKİNLİK - 7

Aşağıdaki atasözlerini verilen konular ile eşleştiriniz.

1

Zamanlama

Tekkeyi bekleyen çorbayı içer.

2

Sabır

Kürkçünün kürkü olmaz, börkçünün börkü.

3

Kendini İhmal Etmek

Hayır dile komşuna, hayır gele başına.

4

Uyanıklık

Çayı geçerken at değiştirilmez.

5

İyi Niyet

Su uyur, düşman uyumaz.

6

Dayanışma

Yalnız taş duvar olmaz.

7

Öfke

Keskin sirke küpüne (kabına) zarar.

8

Bencilik

Bülbülü altın kafese koymuşlar "Ah vatanım!" demiş.

9

Bilgiçlik Taslama

Önce can, sonra canan.

10

Özlem

Alçak yerde tepecik kendisini dağ sanır..

ETKİNLİK - 8

Aşağıda verilen atasözlerini anlamları ile örnekteki gibi eşleştiriniz.

1. Her horoz kendi çöplüğünde öter.	3	Öfkesine kapılarak iş gören sonunda güç duruma düşer.
2. Gün doğmadan neler doğar.		Nasıl davranırsan öyle karşılık görürsün.
3. Öfkeyle kalkan zararlar(zıyanla) oturur.		Gerçek dost, arkadaşının sıkışık zamanında yardımına koşmaya hazır durumdadır.
4. El elin eşeğini türkü çağırarak arar.		Şöyle yaparım, böyle yaparım demekle yapılması gereken iş yapılmaz.
5. Mühür kimde ise Süleyman odur.		Herkes ancak kendi çevresinde bir değer taşır ve sözünü orada geçirebilir.
6. Ne ekersen onu biçersin.		Beklenmedik bir sırada umut verici durumlarla da karşılaşma imkânı vardır.
7. Kedinin boynuna ciğer asılmaz.		İnsanın kendi sıkıntı ve sorunlarına başkaları gereken önemi vermez, gerektiği kadar ilgilenmez.
8. Dost dostun eyerlenmiş atıdır.		Bir işte yetki kimde ise kuvvet ondadır.
9. Perşembenin gelişi çarşambadan bellidir.		Bir kimseye, kullanıp zarar vereceği, kendine mal edip ortadan kaldıracığı şey emanet edilmez.
10. Lafla peynir gemisi yürümez.		Bir işin sonunun nasıl olacağı şimdiki gidişinden belli olur.

ETKİNLİK - 9

Aşağıdaki atasözlerini uygun bir şekilde tamamlayalım.

- At ölür, kalır; yiğit ölür, kalır.
- Yazın pişenin, kışın pişer.
- Lafla gemisi yürümez.
- Yalnız taş olmaz.
- Çobansız koyunu kapar.
- El elin eşeğini çağırarak arar.
- Vakitsiz öten başını keserler.
- Dereyi geçerken değiştirilmez.
- Araba devrilince gösteren çok olur.
- Akıllı köprü arayınca dek suyu geçer.
- Köprüden geçinceye kadar ayıya derler.
- Doğru söyleyeni köyden kovarlar.

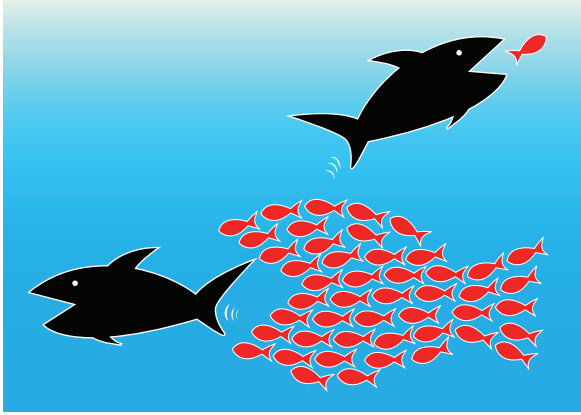

1. Halk arasında günlük hayatta sıkça kullanılan sözlere kalıp sözler denir. "El öpenlerin çok olsun." ifadesi, halk arasında kullanılan bir kalıp sözdür.

Buna göre aşağıdakilerin hangisinde kalıp söz kullanılmıştır?

- A) Altın yere düşmekle pul olmaz.
B) Tuttuğun altın olsun.
C) Söz gümüşse sükût altındır.
D) Altının kıymetini sarraf bilir.

2.

Aşağıdaki atasözlerinden hangisi bu görselin vermek istediği mesajla örtüşmez?

- A) Birlikten kuvvet doğar.
B) Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
C) Nerede birlik, orada dirlik.
D) Dost ile ye, iç alışveriş etme.

3. **Aşağıdaki tabloda verilen deyimlerden hangisinin açıklaması yanlıştır?**

Deyimler	Anlamlar
A) Gözü yüksekte olmak	Bulduğu durumdan çok üstün bir duruma ulaşmayı istemek.
B) El üstünde tutmak	Birine çok saygı ve sevgi göstermek.
C) Ağız açtırmamak	Heyecanlı söz söylemek.
D) Süt dökmüş kediye dönmek	Suçunu bilerek bundan utanmak.

4. "Bazı sokak hayvanları, yazın içecek su bulamadığı için çok bitkin düşüyor." Bu haber metnini okuyan Elif, oradaki hayvanlar için çok üzülmüştür.

Aşağıdaki deyimlerden hangisi Elif'in yaşadığı duyguyu anlatmak için kullanılabilir?

- A) içi cız etmek
B) içi geçmek
C) içi bulanmak
D) içine su serpilmek

5. İlk ve ortaokulu memleketim Sivas'ta okumuştum. LGS'yi kazanınca İstanbul Erkek Lisesine yazılmıştım. Burada sudan çıkmış balığa döndüm. **Bu cümlede altı çizili deyimden hangisi getirilirse cümlenin anlamında bir değişiklik olmaz?**

- A) suya, sabuna dokunmadım.
B) yararsız biri durumuna düştüm.
C) kimseyi sınırlandırmeyecek biçimde davrandım.
D) ne yapacağımı bilemedim, çok şaşırdım.

6. I. Yalnız taş duvar olmaz.
II. Gün doğmadan neler doğar.
III. Boş çuval ayakta durmaz.
IV. Ağaç yaprağıyla gürler.

Numaralanmış atasözlerinden hangileri anlamca birbirine yakındır?

- A) I ve II
B) II ve IV
C) II ve III
D) I ve IV

7. I. Sokak hayvanlarına merhamet etmesiyle herkesin ____
II. Konuşsun diye bekledim ama bir türlü ____

III. Şehir merkezinde soba dumanından ____
Numaralanmış cümleler aşağıdaki deyimlerle tamamlanmak istendiğinde hangisi dışarıda kalır?

- A) gözüne girdi.
B) gönlünü aldı.
C) ağızını açmadı.
D) göz gözü görmez.

8. Deyimler, bir olayı ya da durumu etkileyici bir şekilde anlatmak için kullanılan söz gruplarıdır. Örneğin, “istediği, imrendiği şeyi elde edememek” anlamında _____, “birine yapılması çok zor, hemen hemen imkânsız olan işleri yaptırabilmek” anlamında _____, “söylemesi beklenen şeyi söylemekte nazlı davranmak” anlamında _____ deyimini kullanılır.

Aşağıdaki deyimlerden hangisi bu metinde boş bırakılan yerlerden herhangi birine geti-rilemez?

- A) Hevesi kursağında kalmak
- B) Kulak kabartmak
- C) Deveye hendek atlatmak
- D) Ağızına kira istemek

9. I. Bir elin nesi var, iki elin sesi var.
II. Üzüm üzüme baka baka kararır.
III. İsin yanına varan is, misin yanına varan mis kokar.
IV. Baş başa vermeyince taş yerinden oynamaz.
V. El elin eşeğini türkü çağırarak arar.

Numaralanmış atasözlerinin anlamlarına göre ikişerli sıralanışı aşağıdakilerin hangisinde doğru verilmiştir?

- A) B)
- C) D)

10. Aşağıdaki deyimlerden hangisinin açıklaması yanlış verilmiştir?

Deyimler	Anlamlar
A) Baltayı taşla vurmaktır	Çok zor bir işe girişmek.
B) Rayına oturmak	Bozulmuş, düzensiz hâle gelmiş bir işi yoluna koymak.
C) Ekmeğinden etmek	İşinden çıkarmak veya atmak.
D) Devede kulak kalmak	Bütüne göre çok ufak bir parça olmak.

11. “Damlaya damlaya göl olur.” atasözünde aşağıdakilerden hangisi vurgulanmaktadır?

- A) B)
- C) D)

12. Aşağıdakilerin hangisinde deyim cümlelerin anlamına uygun kullanılmamıştır?

- A) Cemile’yi gördü, sevincinden ağız kulaklarına vardı.
- B) Çocuk, babasının azarından korktu; beti benzi attı.
- C) Ayşe Hanım, herkesi eleştirir; hiçbir şeyi beğenmez dünyayı toz pembe görürdü.
- D) Tarihe merakım vardı, Seyit Onbaşı’nın hikâyesini cankulağı ile dinledim.

13. “Bazı küçükler büyüklerden daha akıllı olabilir.” anlamında kullanılan atasözü aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Akıl yaşta değil baştadır.
- B) Akıl akıldan üstündür.
- C) Akıl para ile satılmaz.
- D) Akıl adama sermayedir.

14. İşini özveriyle yapmak ile iş yaparmış gibi görünmek birbirinden ayrı şeylerdir. Her zaman yapılan işin hakkını vermek gerekir.

Bu metinde altı çizili söz grubuyla anlatılmak istenen aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Mesai saatlerine uyararak çalışmak
- B) İşini zamanında ve tam yapmak
- C) Fedakârca gereğinden fazla davranmak
- D) Çalışmaların aksamasını engellemek

konu

2

CÜMLEDE ANLAM

